

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit
Rådet for Menneskerettigheder

Arktisk Strategi: Grønland og Danmark skal genfinde den indre rettighedsforkæmper

Af Sara Olsvig, formand for Grønlands Råd for Menneskerettigheder

Den 9. august er FNs internationale dag for oprindelige folk. I 2020 markerer dagen desuden Inuit Circumpolar Councils (ICC) 40-års jubilæum som international og skelsættende oprindelige folks organisation. Fra Rådet for Menneskerettigheder ønsker vi at bruge anledningen til at bringe vores input til den kommende arktiske strategi for dagen. Kongerigets arktiske strategi bør nemlig om noget være dét dokument, som definerer og rammesætter Grønlands og Danmarks fælles position som rettighedsforkæmpere. Strategien bør indeholde en fælles vision for at komme tilbage på sporet som frontløbere, i den fortsatte internationale kamp for oprindelige folks rettigheder.

Med afsæt i Arctic Peoples' Conference afholdt på Christiansborg i 1973 har Grønland og Danmark dannet et parløb, til tider sikkert i en svær dans, om fremme af oprindelige folks rettigheder. Samtidig har Grønlands og Danmarks regeringer og diplomatiske korps dannet strategiske alliancer med ICC, andre stater og oprindelige folks organisationer om at sikre en række FN-fora og tiltag, som varetager oprindelige folks rettigheder og interesser i det store FN-system.

I 2002 oprettedes FNs Permanente Forum for Oprindelige Folk, Deklarationen om oprindelige folks rettigheder blev vedtaget i 2007, hvorefter en ekspertmekanisme blev oprettet i FNs menneskerettighedsråd mens også en Specialrapportør for oprindelige folks rettigheder blev etableret under FNs såkaldte *special procedures*.

Op gennem 2010'erne har det dog skortet på grønlandsk og for den sags skyld også dansk markering og synlighed i de mange vigtige fora.

Nogle ligger indførelsen af selvstyret til grund for den vigende officielle indblanding fra grønlandsk side. Andre bemærker, at Danmarks ministerier og diplomati på grund af den manglende grønlandske tilstedeværelse også nedprioriterer kampen for oprindelige folks rettigheder, regionalt såvel som internationalt.

Fra Rådet for Menneskerettigheder vil vi stærkt opfordre til, at Grønland og Danmark genfinder deres indre rettighedsforkæmper. Kongerigets arktiske strategi vil være et særdeles passende sted at *genstarte* frontløberollen.

For der er ingen tvivl om, at menneskerettighederne tilhører os alle. Hverken den manglende politiske interesse i Grønland og Danmark, eller argumenter for eller imod relevansen af oprindelige folks rettigheder i Grønland, kan fratage rettighedsholderne, det vil sige befolkningen, disse rettigheder. Den manglende interesse og implementering af oprindelige folks rettigheder skrider derimod til himlen, særligt i en tid hvor store dele af befolkningen, og særligt yngre generationer, søger svar på og italesætter historien. Når

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit
Rådet for Menneskerettigheder

unge grønlandere i dag påberåber sig de selvsamme rettigheder generationerne før os kæmpede for, nemlig at blive anerkendt, er der et oplysningsmæssigt *missing link* som vi fra Rådet for Menneskerettigheder mener skal tages alvorligt. Opgaven ligger i høj grad hos de ansvarlige regeringer.

Et centralt princip i både ILOs konvention 169 og FN-deklarationen om oprindelige folks rettigheder er retten til selvidentifikation. En ret til selvidentifikation som fortsat betvivles, også i den offentlige debat om for eksempel ordet 'eskimo' eller oplivningen af debatten om de koloniserede vs. Kolonimagten, som genopstod i kølvandet på Black Lives Matter bevægelsen. Begge eksempler beviser vigtigheden af at nå til en fælles forståelse for de rettigheder der er tilkæmpet os.

Dér hvor det bliver *tricky*, og måske for mange ugennemskueligt, er hvordan Grønland, dels gennem vores regeringsapparat og parlament, dels som folk, skal anvende oprindelige folks rettigheder. Det er vigtigt at slå fast, at identiteten og rettighederne som et oprindeligt folk ikke mistes, hvad enten man får selvstyre, eller rejser væk fra sit land og bosætter sig et andet sted.

Grønland har gennem årtier været det store, klare eksempel på hvordan et folks vej fra at være et mindretal i en stat til at få selvstyre og udøve den selvbestemmelse som alle oprindelige folk har ret til (men som kun få på nuværende tidspunkt har mulighed for at udøve) kan formes og anvendes. I dag står Grønland (og Danmark) dog i et tomrum i forhold til oprindelige folks rettigheder, og rettighedskampen svinder ind som et uddøende ekko. Inden ekkoet dør helt ud er der en gylden chance for at forstærke kampen igen, og på ny blive frontløberne på en reel anvendelse af oprindelige folks rettigheder i et selvstyrende land.

En betænkning fra en forsoningskommission kunne give have givet et særdeles interessant indspark i den internationale og nationale debat om forsoning og afkolonisering. En forfatningskommission sidder netop nu med fingrende dybt nede i helt grundlæggende folkeretlige problematikker og kunne være de første i verden til at afdække hvordan den dualitet Grønland opererer med folkeretligt kan implementeres uden, at det bliver et modsætningsfyldt forhold, både at være anerkendt som et folk i henhold til folkeretten, og selvidentificere sig som et oprindeligt folk.

Fagligt, menneskeretligt og internationalt står Grønland med en række fuldstændig indlysende muligheder for at gå forrest og agere den solidariske forkæmper, - for os selv og for alle andre tidligere koloniserede folk, mindretal, oprindelige folk, anerkendte som ikke- anerkendte. Andre folk i verden kæmper og kæmper, og nogle steder i verden bliver forkæmpere slået ihjel for deres kamp.

Mange oprindelige folk rundt tilhører nemlig fortsat verdens mest udsatte. Den verdensomspændende krise forårsaget af COVID-19 har vist at pandemien rammer de mest udsatte i samfundet, specielt blandt oprindelige folk i udviklingslandene. Fortsætter den

globale genopblussen kan det få alvorlige konsekvenser for os i Arktis, især på afsides steder uden sundhedsmæssig infrastruktur. Det kan ramme de små samfund i selve livsnerven.

Tidligere på året tog Rådet for Menneskerettigheder godt imod invitationen fra Naalakkersuisut til møde om den kommende arktiske strategi. Vi har endnu ikke set udkastet til strategi men har på baggrund af det som blev fremlagt på mødet kunnet konstatere, at oprindelige folks rettigheder, i hvert fald på det tidspunkt, ikke var givet nogen nævneværdig plads i dokumentet. Derimod var det vores indtryk, at man var i gang med at støvsuge dette fokus væk fra dokumentet. Vi indsendte en række opfordringer og input.

Først og fremmest opfordrer Rådet for Menneskerettigheder til, at den arktiske strategi baseres på livet og forholdene for folk, som bor i Arktis samt, at strategien udvikles med udgangspunkt i menneskerettigheder. En menneskerettighedsbaseret tilgang til udvikling betyder, at man normativt tager udgangspunkt i menneskerettighedsbaserede standarder og operationelt har til formål at fremme og beskytte menneskerettighederne. Grønland har blandt andet ved Inatsisartuts tilslutning til ICCs charter i 1980, men også ved etableringen af Rådet for Menneskerettigheder i 2013 og talsmandsinstitutioner for børn og personer med handicap i hhv. 2012 og 2017 taget gode skridt i denne retning. Fortsatte skridt i den retning er ikke givet på forhånd. Menneskerettighedsdagsordenen skal markeres, implementeres og aktiveres gennem strategier og handlingsplaner, inklusive en arktisk strategi. Det kræver et politisk miljø og apparatur som er sig bevidst om rettigheder, og forstår menneskerettighedsmekanismerne.

Ikke mindst er det rådets input, at strategien skal omfavne oprindelige folks rettigheder som noget implicit i vores samfund, nation og stat. Specifikt bør det gøres helt klart i strategien, at oprindelige folks rettigheder generelt er centrale menneskeretlige instrumenter, som en udvikling i Arktis bør baseres på.

Vi ser det som helt grundlæggende, at strategien tydeliggør ønsket om, at Arktis er et lavspændingsområde. I den forbindelse ser vi det som centralt, at det slås fast, at man ønsker en udvikling af Arktis baseret på retten til et liv i fred, og at samarbejdet mellem arktiske folk, nationer og stater fortsat skal ske i gensidig respekt. Arktiske folks rettigheder skal fremmes og beskyttes. Et forhold som bør være allermost nærliggende for netop et arktisk folk, som i den grad har mulighed for at påvirke en samlet stats arktiske strategi.

Samtidig mener vi det er vigtigt at strategien tydeligt baseres på fremme af bæredygtig udvikling. Her bør det tydeliggøres, at bæredygtighed ses i et helhedsorienteret perspektiv, inkluderende kultur, økonomi, sociale og miljømæssige forhold.

Vi mener det er vigtigt, at strategien baseres på FNs 17 verdensmål om bæredygtig udvikling. Her vil vi minde om, at verdensmålene netop er baseret på menneskerettigheder og at der derfor er en klar sammenhæng mellem de 17 verdensmål og

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit
Rådet for Menneskerettigheder

menneskerettighedskonventionerne og -deklARATIONERNE, også rækken af konventioner og deklARATIONER som Grønland har tilsluttet sig.

Vi kan ikke undgå at bemærke, at udviklingen i Arktis sikkerhedspolitisk netop i disse år er bekymrende. Særligt mener vi Grønland må gøre helt klart, at udviklingen i retorikken og en eventuel oprustning mellem stormagter i Arktis ikke må ramme arktiske folks menneskerettigheder. En måde at undgå at være tilskuer til stormagters rivalisering er selv at sætte dagsordenen, og den dagsorden bør være respekten for og anerkendelsen af menneskerettighederne.

Til sidst vil vi gøre klart, at strategien bør blive til ved bred inddragelse af borgere og civilsamfund. Inddragelsen bør gå ud over, at holde høringsmøder og indhente skriftlige input. Skal strategien have et stærkt grundlag bør den være blevet til ved bred inddragelse.

I Rådet for Menneskerettigheder ser vi frem til at tage del i den fortsatte proces og vi ønsker hele befolkningen og særligt ICC tillykke med de forgangne årtiers rettighedskamp, og lykke til med den fortsatte kamp.

Lad os huske, at menneskerettigheder ikke er noget vi skal tage for givet. Gør vi det, risikerer vi at miste dem.